запровадження авторських навчальних програм на основі власного бачення шляхів розв'язання проблемних питань викладання та особливостей матеріальної бази для занять;

- для підвищення значущості оздоровчої спрямованості уроків та позакласної роботи доцільно запровадити показники динаміки оздоровлення організму дітей під впливом фізичних вправ протягом навчального року.

(Наприклад: показник поліпшення стану постави – плечовий індекс О.Д.Дубогай, індекс гармонічності фізичного розвитку, показники аеробної продуктивності за К.Купером, Г.Л.Апанасенко та ін.);

- працю вчителя фізичної культури оцінювати (і стимулювати!) не тільки за кількістю здобутих кубків і грамот, але й за ступенем зреалізованості державної або авторської програми і, що найголовніше – показниками здоров'я, фізичного розвитку і рухової підготовленості учнів.

Література:

1. Амосов Н.М., Муравов И.В. Сердце и физические упражнения. – 2-е изд., перераб. и доп.- К., Здоровье, 1985.- 80 с.
2. Апанасенко Г.Л. Эволюция биоэнергетики и здоровье человека.- СПб: МГП « Петрополис», 1992.- 124 с.
3. Дубогай А.Д. Психолого-педагогические основы формирования здорового образа жизни школьников младших классов. – К.: Здоровье, 1985.-116 с.
4. Теорія і методика фізичного виховання. В 2-х томах./За редакцією Т.Ю. Круцевич.- К.: Олімпійська література, 2008.
5. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 2.- Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2002.-248 с.

Проблеми інтелектуального виховання дітей дошкільного віку засобами фізичного виховання

С.В.Косівська *викладач*
КДПУ ім. Володимира Винниченка

Видатні педагоги минулого інтуїтивно відчували, що рухи, системи рухів, певні вправи дозволяють розвивати не тільки моторну функцію, але й розум дитини. Так видатний італійський педагог М.Монтесорі в своїй знаменитій школі використовувала такі прикладні вправи як в'язання вузликів, шнурування взуття, нанизування бус та ін., домогаючись дивовижних результатів у вихованні розумово відсталих дітей. Ці вправи вона називала "гімнастикою для розуму"[5].

У створеній П.Ф.Лесгафтом системі фізичного виховання автором робився наголос під час виконання спеціально відібраних вправ на розвиток сенсомоторної здібності, яка розглядалась як компонент цілісної психіки, що безпосередньо впливає на розумовий компонент психіки [4].

Наукове обґрунтування зв'язку рухової функції людини з психічними процесами та все ширше визнання ролі і значення рухового інтелекту у розвитку розумових здібностей дало імпульс для створення окремих методик та програм інноваційного характеру. Головна мета цих проектів полягала у стимуляції розумових процесів у дітей, починаючи з раннього дошкільного віку, шляхом розвитку рухового інтелекту людини.

Так за результатами багаторічних лабораторних досліджень І.А.Аршавського, запуск вроджених рефлексів – хватального, опорного, крокового, плавального, повзання та ін. шляхом виконання відповідних стимулюючих вправ дає поштовх розвитку інтелекту. І, навпаки, без відповідного підкріплення певні рефлекси періоду новонародженості (рефлекс Робінзона) просто згасають [1].

Комплекс досліджень, проведених у лабораторії М.М.Кольцової із співробітниками також показав особливу роль пропріорецепції пальців рук на розвиток інтелекту дитини.

Отримані експериментальні дані засвідчили, що тренування пальців є потужним засобом становлення моторної мови та окремих її компонентів дітей раннього віку, розвитку аналітичних здібностей та підвищення працездатності кори головного мозку у молодших школярів [3].

Тому розвиток рухового інтелекту через пальчиковий тренінг у формі пальчикових ігор, імітаційних завдань, орігамі та ін. знайшов широке застосування у сучасних методиках розумового виховання дітей різного віку [3;7].

Значних успіхів у розвитку (рухового) фізичного інтелекту домоглися вчені різних країн світу. Американський нейрофізіолог, дитячий лікар Глен Доман, який є одним з фундаторів мережі закладів, які утворили Інститут розвитку людського потенціалу (США), розробив разом зі співробітниками теорію і практичну програму раннього навчання, лікування дітей з мозковими травмами та порушеннями психофізичного стану на основі спрямованого розвитку фізичного інтелекту. За методикою Г.Домана успішно займаються сотні дітей з різних країн світу, що заслуговує на більш детальний аналіз його концепції.

За переконанням Г.Домана серед шести видів інтелекту людини, головним є фізичний, тобто руховий.

Загалом розвиток рухового інтелекту для методики Г.Домана та його послідовників не є самоціллю. Це лише засіб у досягненні високого і раннього розвитку інших інтелектуальних здібностей, а в цілому формування дитини фізично, розумово і соціально досконалою [2] .

Надзвичайно близькою до методики Г.Домана за ідеями, спрямованістю, “технологічними підходами” та отриманими результатами є методика Б.П. та Л.О.Нікітіних.

Підґрунтям їх методики покладено системну реалізацію трьох провідних принципів: єдність раннього фізичного виховання на основі розвитку “рухової кмітливості” з творчим навчанням та трудовим вихованням [6].

Наведені літературні дані передбачають широке практичне застосування зазначених ідей використання фізичних вправ для розвитку інтелектуальних здібностей дітей на практиці.

Для вивчення думок практичних працівників дошкільних установ різного типу з метою уточнення, місця і ролі інтелектуального виховання на заняттях з фізичної культури та визначення факторів, які впливають на розумовий розвиток дитини, було проведене анкетування. В якості респондентів були залучені вихователі та інструктори загальних та спеціальних дошкільних дитячих закладів Кіровоградської області, які проводять заняття з фізичного виховання. Всього було отримано та опрацьовано 67 анкет.

Аналіз паспортної частини свідчить, що в опитуванні брали участь досвідчені фахівці. Розподіл респондентів за стажем роботи з дітьми дошкільного віку наступний:

до 5 років – 9,1%

до 10 років – 9,1%

до 15 років – 21,2%

до 20 років – 21,2%

більше 20 років – 39,4%

Переважна більшість респондентів мають вищу освіту: 78,8%, а середньо-спеціальну – 21,2%.

Всі респонденти вважають необхідним розвивати інтелект дитини з дошкільного віку. Але необхідність цього обґрунтовують різними думками, а саме: необхідність всебічного розвитку дитини, необхідність отримання великого об'єму знань, як в даний період життя дитини, так і в майбутньому, для формування основ логічного мислення, пам'яті, уяви дитини, для формування особистості, для розуміння важливих життєвих ситуацій та вміння їх вирішувати, для формування світогляду, для розвитку різних психічних процесів: сприйняття, спостережливості, мислення.

Усі опитані вважають, що інтелектуальний розвиток дитини необхідно починати з раннього дитинства, а саме:

до народження – 6,1%;

з дня народження – 48,4%;

до 1 року – 6,1%;

з 1 до 3 років – 30, 3%;

з 3 років – 9,1%.

До факторів від яких залежить інтелектуальний розвиток дитини респонденти відносять: соціальне оточення, спадковість, навчання, виховання, колектив, сім'ю, фізичний розвиток. Кожен з респондентів наводить 5–8 чинників, від яких залежить інтелектуальний розвиток дитини. Головними серед цих факторів респонденти виділяють соціальне оточення – 69,7%, спадковість – 51,5%, навчанню опитані віддають 48,5%, вихованню – 30,3%, сім'ї, фізичному розвитку та колективу, в якому виховується дитини віддається по 23,3% .

Респондентам було запропоновано розставити всі навчальні предмети по значущості їх для розумового розвитку. Серед дев'яти предметів, які були запропоновані респондентам, головним по значущості впливу на розумовий розвиток дитини респонденти вважають математику - 77 балів, на друге місце респонденти поставили читання - 93 бали, на третьому місці малювання - 139 балів, на четвертому місці фізична культура - 142 бали і на п'ятому місці письмо - 150 балів.

Переважна більшість респондентів (75,8%) вважають, що існує тісний і безпосередній зв'язок між виконанням фізичних вправ та інтелектом дитини, а 24,2% цей зв'язок підтверджують частково. Про повну відсутність такого зв'язка не виявлено в жодній із отриманих анкет.

На думку 36,4% опитаних всі фізичні вправи сприяють розвитку інтелекту дітей. Інші респонденти перелічують ряд фізичних вправ, які, на їхню думку, сприяють інтелектуальному розвитку дитини (63,6%). Серед цих вправ опитуванні виділяють наступні: рухливі ігри, різновиди ходьби, вправи на орієнтацію у просторі, гімнастичні вправи, естафети, вправи на увагу, різновиди метань, стрибків та вправи на розвиток уваги та імітаційні вправи. Найбільшу перевагу респонденти віддають рухливим іграм - 57,1%; вправам на орієнтування у напрямку рухів – 28,6%; різновидам ходьби та пересуванню – 23,8%; вправам для розвитку дрібних м'язів пальців – 19,0%; гімнастичним вправам, естафетам та вправам на увагу віддають по 14,3%.

Більшість респондентів - 78,8% вважають, що чим вищий фізичний розвиток дитини, тим краще, легше, швидше вона засвоює новий матеріал.

Переважна більшість опитаних орієнтується в сучасних та класичних методиках розвитку інтелекту у дітей дошкільного віку. Ці респонденти навели методики М.Монтесорі, Б.Н.Нікітіна та О.Нікітіної, Ю.З.Гільбуха, М.Русової та інших.

Таким чином, аналізуючи отримані результати можна зробити висновок, що

процес фізичного виховання не вважається респондентами реальним фактором для підвищення інтелектуального розвитку дитини, абсолютна більшість респондентів визначають існування зв'язку між заняттями з фізичної культури і розвитком інтелекту та позитивним впливом фізичних вправ на розвиток інтелектуальних здібностей, але при цьому, не зовсім розуміють яким чином можливо реалізувати потенціал фізичних занять для розумового розвитку.

Література:

1. Аршавский И.А. Физиологические механизмы и закономерности индивидуального развития (основы негэнтропийной терапии онтогенеза) / Илья Аркадьевич Аршавский. – М.: Наука, 1982. – 270 с.
2. Доман Г. Гармоничное развитие ребенка / Глен Доман; [пер. с англ.]. – М.: Аквариум, 1996. – 448 с.
3. Кольцова М.М. Двигательная активность и развитие функций мозга ребенка / Мира Михайловна Кольцова. – М.: Педагогика, 1973. – 144 с.
4. Лесгафт П.Ф. Избранные педагогические сочинения / Петр Францевич Лесгафт. – М.: АПН РСФСР, 1952. – 335 с.
5. Монтессори М. Метод научной педагогики, применяемой к детскому воспитанию в Домах ребенка / Мария Монтессори. – [пер. с итал.] – М.: ММЦ, 1993. – 168 с.
6. Нікітін Б.П. Ми та наші діти / Б.П.Нікітін, Л.О.Нікітіна; [пер. з рос. А.М.Лук'янець; передм. М.М.Амосова]. – К.: Молодь, 1989. – 240 с.
7. Рузина М.С. Страна пальчиковых игр [Текст]: развивающие игры и оригами для детей и взрослых / М.С.Рузина, С.Ю.Афонькин. – СПб.: Кристалл, 1998. – 332 с.

Анотація. В статті розглядається проблема розвитку інтелектуальних здібностей дітей дошкільного віку засобами фізичного виховання. Аналізуються результати анкетування працівників дошкільних закладів Кіровоградської області. Визначено роль та місце фізичної культури у дошкільному вихованні та шляхи використання фізичного виховання для розвитку інтелектуального розвитку дітей.

Естественность, природность и здоровье в развитии и обучении современных дошкольников

Н.В. Кришня, *КОМГО «Інститут соціальної адаптації», сімейний центр «Ладушки»*

Мария Монтессори (1870-1952 гг.) – известный во всем мире педагог-гуманист, основоположник «Метода научной педагогики». Суть этого метода составляют три ведущих положения: воспитание должно быть свободно; воспитание должно быть индивидуально;воспитание должно опираться на данные наблюдений за ребёнком, особенно до семи лет. Этот возраст характеризуется как созидательный, поскольку ребёнок, используя предметы окружающего мира и подражание взрослым « создает сам себя».

Мария Монтессори 45 лет своей жизни и деятельности отдала совершенствованию и внедрению своего метода в практику общественного дошкольного воспитания, в результате чего, он получил широкое распространение не